

Asia: Asia VN/30930/2022

Luonnos hallituksen esityksestä: kestävyysraportointidirektiivin (CSRD) voimaansaattaminen

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

XBRL Suomen lausunto koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laeiksi kirjanpitolain ja tilintarkastuslain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi

Tämän lausunnon on antanut XBRL Suomi (jäljempänä konsortio). Lausunto on katselmoitu jäsenistön toimesta. PRH, Verohallinto ja Finanssiala ry jättäytyvät pois XBRL Suomen lausunnosta ja antavat oman lausuntonsa esitykseen.

XBRL Suomi kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esitykselle koskien kirjanpitolain ja tilintarkastuslain muuttamista. XBRL Suomi yhdessä jäsenistönsä kanssa on edistänyt sähköisen talousraportoinnin käyttöönottoa jo kymmenen vuoden ajan ja on ollut hienoa seurata Suomen edistymistä digitalisaation saralla.

XBRL Suomi kannattaa kestävyysraportoinnin standardointia ja digitalisointia osana vihreää siirtymää ja muita kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamista. XBRL Suomi pitää uusia lakimuutoksia oikeansuuntaisina ja yleisesti ottaen kannatettavina.

Lausunto

Esityksen kohta ”2.2.3 Julkistaminen”

”Edesauttaakseen sidosryhmien, kuten sijoittajien ja kansalaisjärjestöjen, tiedontarpeita artikla 19d velvoittaa yritykset käyttämään yhdenmukaista sähköistä raportointimuotoa. Niin

kestävyyshinformaation käsittävä toimintakertomus kuin tilinpäätös tulee laatia tämän mukaisesti kaikissa direktiivin tarkoittamissa yrityksissä.”.

Listayhtiöiden tapauksessa voidaan olettaa, että ”yhdenmukainen sähköinen raportointimuoto” viittaa ESEF-taksonomian käyttöön tilinpäätöksen sisällössä. ESEF-taksonomia on käytännössä soveltuva ainoastaan IFRS-pohjaiseen raportointiin. IFRS-pohjainen raportointi ei ole veloitettua muille kuin listayhtiöille Suomessa, joten jää avoimeksi, onko tarkoitus, että myös esityksen piirissä olevat muut yritykset siirtyvät IFRS:n käyttöön. Suomessa on myös oma FAS-pohjainen taksonomia tilinpäätösten sisällölle: ”SBR-taksonomia” (Standardoidun talousraportoinnin taksonomia).

Esityksen kohta ”Niin kestävyyshinformaation käsittävä toimintakertomus kuin tilinpäätös tulee laatia tämän mukaisesti kaikissa direktiivin tarkoittamissa yrityksissä”. Tulkitaan, että tilinpäätös myös virallisesti laaditaan sähköisessä muodossa siten, että myös allekirjoitukset ja tilintarkastus tehtäisiin tähän sähköisen muodon pohjalta.

Esityksessä todetaan ”Artikla 30 puolestaan veloitaa toimittamaan kestävyyshinformat keskitettyyn tiedotevarastoon.”. Esityksestä ei käy ilmi, mikä tiedotevarasto on kyseessä, mutta tässä mahdollisesti viitataan European Single Access Point-järjestelmään.

Esityksen kohta ”2.2.4 Varmennaminen”

Esityksessä todetaan aiemmin, että kestävyyshinformatien todenperäisyys on aina annettava riippumattoman tahon varmennettavaksi. Esityksessä ei oteta kantaa siihen, tuleeko varmennusta ulottaa tilinpäätöksen muuhun sisältöön, esimerkiksi päälaskelmiin.

XBRL Suomi ehdottaa, että XBRL merkinnät olisivat myös osa varmentamisprosessia niin tilinpäätöksen, kuin kestävyyshinformatienkin osalta.

Esityksen kohta ” 5.1.3 Digivaatimuksen ulottaminen kestävyyshinformatin ohella myös tilinpäätökseen – kirjanpitolaki 7 luku 21 – 23 §”

”Ehdotusta täydentää se, että direktiivin jäsenvaltio-option (30.1 art. toinen alakohta: jäsenvaltiot voivat edellyttää, että yritykset ” - - asettavat toimintakertomuksen maksutta julkisesti saataville verkkosivustoillaan”) mukaisesti yritykset veloitettaisiin pitämään verkkosivustollaan saatavilla kestävyyshinformatin käsittävä toimintakertomus sekä – kansallisena lisäyksenä – toimintakertomukseen liittyvä tilinpäätös niin luettavana versiona kuin digitiedostona.”

Inline XBRL-tiedostomuoto (XHTML) on myös luettava versio (tiedoston katselu esim. selaimessa tai wordissa ja myös tulostaminen on mahdollista).

Esityksen kohta ”8.1. Kirjanpitolaki”

”Digiasetuksen mukaisen ei-pakottavan vaan vapaaehtoisuuteen perustuvan merkintämahdollisuuden kohteena ovat siten avoimuusdirektiivin 4.2 artiklassa tarkoitetuista vuositilinpäätöksen osista emoyrityksen oma erillistilinpäätös sekä toimintakertomus (edellä mainittu b-kohta) ja vastuullisten henkilöiden lausuma (edellä c-kohta). Näiden osalta Suomi ei ole vielä tarjonnut digiasetuksen edellä siteeratun 5.1 artiklan mukaista taksonomiaa käytettäväksi sellaisille pörssiyrityksille, joiden kotipaikka on täällä.”

XBRL Suomi huomauttaa, että FAS-säännöstyön perustuvan tilinpäätöksen merkintään on jo useamman vuoden ollut käytössä Suomen oma Standardoidun talousraportoinnin taksonomia, jota käytetään jo nykyisin vapaaehtoisuuteen perustuvassa tilinpäätösraportoinnissa PRH:lle.

”Muiden kestävyysdirektiivin tarkoittaminen yritysten velvollisuudet eroavat pörssiyrityksistä. Artiklan 29d.1 nojalla komissioasetus koskee niiden osalta vain toimintakertomusta. Johdonmukaista kuitenkin on sallia kansallisesti myös ei-pörssiyritysten komissioasetuksen tarkoittaman XHTML-kielen käyttäminen tilinpäätöksen- ja konsernitilinpäätöksen laatimisessa. Tästä säädetään jäljempänä 22 §:n 3 momentissa.”

Toteamus ”sallia kansallisesti myös ei-pörssiyritysten...” antaa ymmärtää, että kyseessä olisi tällöin vapaaehtoinen raportointi ei-pörssiyrityksille.

”Tarkoituksena on, että merkintätapa on sama kuin mitä noudatetaan digiasetuksen perusteella pörssiyrityksen konsernitilinpäätöksessä ja vastaisuudessa myös kestävyysraportin merkitsemisessä. Rekisteriviranomainen voi päättää, mitkä rekisteröitäviksi toimitettavat asiakirjat merkitään ja millä tavalla.”

Toteamuksella käsitetään, että PRH saisi päättää käytettävän taksonomian sekä merkitsemislaajuuden toimitettavissa asiakirjoissa.

Käyttönoton resurssointi PRH:ssa

Esityksessä todetaan ”Velvoite hallituksen esityksen piiriin kuuluvien osakeyhtiöiden ja osuuskuntien, joita on noin 600, toimintakertomusten ja niihin sisältyvien kestävyysraporttien samoin kuin tilinpäätösten rekisteröimisestä digitaalisena ei aiheuta välittömiä henkilöstötarpeita

Patentti- ja rekisterihallitukselle, mutta edellyttää muutoksia tietojärjestelmissä, joiden kustannusvaikutuksesta ei ole vielä arviota.”.

Arviomme mukaan henkilöstöresursseja tullaan tarvitsemaan myös PRH:n osalta vastaamaan kestävyysraportoinnin sekä siihen liittyvän taksonomian ja ESEF-taksonomian sisällölliseen osaamistarpeeseen sekä järjestelmien ylläpitoon.

Raportoinnin käyttöönotto eri yrityksille

Esityksessä todettiin, että raportointivelvoite koskettaisi Suomessa noin 600:a yritystä. Tämä vastaa alle prosenttia Suomen yrityskannasta, mikä nostaa huolen käyttöönoton kustannuksista peilaten siitä saataviin hyötyihin. Laajamittaiset hyödyt tietojen digitalisoinnista saadaan, kun suurempi osuus tiedoista olisi automatisoidusti hyödynnettävissä.

Mikäli vain pieni osuus tilinpäätöksistä on rakenteisessa muodossa, ei välttämättä edes tiedonhyödyntäjille ole järkevää investoida automatiikkaan tietojen käsittelyssä. Niin ikään yrityskohtainen käyttöönottokustannus esimerkiksi järjestelmätoimittajille tuottaa raportointia tukevia sovelluksia pienenee, kun raportointivelvollisia olisi enemmän.

XBRL Suomen muut huomiot

Siirtyminen sähköiseen raportointiin kestävyysraportoinnissa ja tilinpäätöksissä yleisesti

Kuten esityksessä todetaan ”Todennäköistä on, että uusien vaatimusten mukaisten menettelytapojen, joita kestävyysraportointivelvoitteiden täyttäminen edellyttää, käyttöönotto on sangen vaativaa yrityksille.”. Digitaalisuuden vaade myös tilinpäätösten muulle sisällölle samanaikaisesti tuo yhä lisää haasteita yrityksille. Esityksestä ei täysin ilmene, millä taksonomialla esimerkiksi listayhtiöiden konsernin emoyhtiön laskelmat tulisi merkitä, mutta olettamana on, että se tapahtuu FAS-säännöstöllä ja siten Suomen omalla SBR-taksonomialla. Tällöin yritykset tarvitsevat kolmea eri taksonomiaa (kestävyysraportoinnin taksonomian, ESEF-taksonomian ja SBR-taksonomian) tilinpäätöksen tuottamiseen, joista taksonomioista kaksi ovat suurimmalle osalle yrityksiä ennestään tuntemattomia. Niin ikään suurten yritysten osalta raportointi tapahtuu usein ”tägäys”-menetelmällä automatisoidun raportoinnin sijaan.

XBRL Suomi esittää huolen pörssiyritysten sekä muiden esityksen piirissä olevien yritysten hallinnollisen taakan lisääntymisestä yhtäaikaaisesti niin paljon, että yritykset saattavat kokea nopealla aikataululla esitetyt raportointivaatimukset kohtuuttomiksi ja liian haasteellisiksi toteuttaa huolella. Kestävyysraportoinnin käyttöönotto yksinään on suuri haaste yrityksille.

XBRL Suomi ehdottaa, että tilinpäätösten digitalisointi aloitettaisiin ennemmin pienistä yrityksistä, joille myös raportoinnin automatisointi olisi helpommin toteutettavissa. Näin saataisiin myös isoin

yritysten massa digitaalisen raportoinnin piiriin. Suurempien yritysten tilinpäätösten digitalisointi voitaisiin toteuttaa 1-2 vuotta sen jälkeen kun kestävyysraportointi on ensin saatu onnistuneesti käyttöön digitaalisessa muodossa.

Suljettu tai avoin raportointi

XBRL-taksonomialla määritetään tietosisältö tuotettavalle tiedolle (esimerkiksi tilinpäätöksille Suomessa SBR-taksonomian avulla). Raportoinnin käytännönpanossa tulee tehdä päätös, sallitaanko käyttäjäkohtaiset taksonomialaajennokset raportoinnissa. Puhutaan niin sanotusta suljetusta raportoinnista, kun raportoiva taho voi sisällyttää ainoastaan taksonomian ennalta määrittämiä tietoja raportille; ja avoimesta raportoinnista, kun raportoiva taho saa luoda omia taksonomialaajennoksia ja siten sisällyttää myös muuta tietoa raportille.

Julkisesti listattujen yhtiöiden ESEF-raportoinnissa on kyseessä avoin raportointimalli. Lähes kaikki yritykset tuottavat taksonomialaajennoksia raportoitavaan sisältöön. Tähän soveltuvia XBRL-raportointisovelluksia on markkinoilla useita ja ESMA on selvittänyt sekä niiden lisenssien hankintahintoja sekä tögäyksen kustannuksia. Niin ikään kestävyystietojen osalta on sen valmistelussa saanut ymmärtää, että kyseessä olisi avoin raportointi.

Kirjanpitoasetuksen antama mahdollisuus lisätä eriä tuloslaskelmaan ja taseeseen oikean ja riittävän kuvan antamiseksi edellyttää avoimen raportoinnin käytäntöä. Tämä on hyvä tiedostaa, kun oletettavasti myös Suomen omaa Standardoidun talousraportoinnin taksonomiaa tullaan käyttämään raportoinnissa. Olisi tärkeää ohjeistaa raportoivia yrityksiä laajennoksien tuottamisessa sekä myös varmistua tietoja vastaanottavien järjestelmien kyvykkyyksistä validoida aineistoja.

Tägäysvaateen laajuus

XBRL Suomi ehdottaa, että lakiesitykseen sisällytetään maininta tägäysvaateen laajuudesta (eli kuinka suuri osa tilinpäätöksen sisällöstä tulee ilmaista XBRL-merkinnöin niille yrityksille, jotka eivät ole ESEF-raportoinnin piirissä, mutta joita uusi lakiehdotus koskee).

Karkeasti ottaen vaihtoehdot ovat:

- päälaskelmat,
- päälaskelmat ja liitetiedot blokkitägein, tai
- päälaskelmat ja liitetiedot tarkalla tasolla.

Raportointimenettelyn määrittely aikaisessa vaiheessa on tärkeää niin raportoiville yrityksille kuin ohjelmistotaloillekin, jotta tarvittavat hankinnat ja resurssoinnit voidaan tehdä hyvissä ajoin. Päätöksillä on suuri vaikutus muun muassa siihen tarvitseeko yrityksen hankkia erillinen

raportointisovellus tai tarvitseeko nykyisten taloushallinnon järjestelmien tuottaa XBRL-rajapinta, mikäli raportointi suoraan näistä järjestelmistä olisi mahdollista.

XBRL Suomi ehdottaa, että lähdetäisiin liikkeelle päälaskelmien sekä liitetiedoista henkilöstön lukumäärän tägäysvaateella. Henkilöstön lukumäärä on monelle tiedonhyödyntäjälle sekä myös viranomaisille tärkeä tieto, mikä olisi hyvä saada automatisoidusti luettua tilinpäätöksestä. Muutaman vuoden siirtymäajalla tägäysvaadetta voi laajentaa hiljalleen muihin liitetietoihin.

Avoin data

Tilinpäätöksen ja toimintatietojen tuottaminen rakenteisessa muodossa tuo valtavia hyötyjä tiedon käyttäjille. Nykyisin tilinpäätöstietoja saa maksua vastaan PRH:n Virre-palvelusta, mutta ESEF-tilinpäätöksiä saa nykyisin maksutta oam.fi-palvelusta. Esityksen perusteella kaikki tiedot raportoitaisiin jatkossa ainoastaan PRH:lle, jolloin on riski, että myös lakiesityksen myötä tuotettavat rakenteiset tilinpäätökset ja toimintakertomukset joutuvat maksumuurin taakse. Kaikkien tilinpäätösaineistojen ostaminen ei ole mahdollista kuin kouralliselle toimijoita, minkä vuoksi varsinaiset hyödyt tiedon automatisoidusta hyödyntämisestä tulevat myös ainoastaan näille toimijoille.

Vastapainoksi raportoivien yritysten sekä ohjelmistotalojen ponnistelulle tuottaa rakenteista tietoa olisi hyvä saattaa tieto avoimesti tarjolle ilmaiseksi kaikkien toimijoiden käyttöön. Näin on toimittu esimerkiksi Tanskan kaupparekisterissä, missä kaikki tilinpäätökset ovat vapaasti ladattavissa XBRL-muodossa. Tanskassa tämän yli miljoona tilinpäätöstä kattavan datapankin ympärille on jo syntynyt aivan uudenlaisia palveluita. Myös Suomessa kuntien XBRL-muotoiset taloustiedot ovat jo avoimesti saatavissa kaikille toimijoille Kuntien tietopalvelussa.

Tiedon laatu

XBRL Suomi on tehnyt analyysiä jo raportoitujen rakenteisten tilinpäätösten laadusta yhteistyössä Asiakastiedon kanssa. Havainnot ovat vahvistaneet sen, mitä myös muualla maailmassa on todettu, että rakenteiset tilinpäätöstiedot tulee validoida ennen julkaisua tai muutoin tiedon laatu jää alhaiseksi. Pahimmillaan havaitut virheet estävät dokumenttien luettavuuden tietoa hyödyntävissä järjestelmissä. Laadukas tieto on edellytys tiedon hyödyntämisen automatisoinnille.

XBRL Suomi esittää, että tietojen validointi sekä syntaksin (tekniset virheet), että sisällön tasolla (esimerkiksi summausvirheet tai etumerkkivirheet) otettaisiin käyttöön raportoinnissa. Olisi tärkeää huomioida riittävä resurssointi PRH:n vastaanottavan järjestelmän kehitykseen sekä ohjelmistotalojen ja raportoivien yritysten tukemiseen tässä yhteydessä.

Koskentalo Elina
XBRL Suomi